มาตรการทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของสาธารณรัฐประชาชนจีน
Legal Measures on Intellectual Property law in People's Republic of China (PRC)

สุรพัฒน์ เทียนส่งรัศมี*

บทคัดย่อ

มาตรการทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของสาธารณรัฐประชาชนจีน ประกอบด้วย ๓ ส่วนหลัก ๆ คือ ๑. มีการบังคับใช้กฎหมาย เช่น การเข้าเป็นองค์กรสมาชิกขององค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา ๒. จัดตั้งหน่วยงานที่ดูแลทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ การจัดตั้งหน่วยงานที่ควบคุมการจะทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นเครื่องหมายร่วมหรือเครื่องหมายรับรอง และเครื่องหมายที่ต้องควบคุมพิเศษโดยกรมควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยในสินค้า ๓. การดำเนินคดีหรือการระงับข้อพิพาท โดยมีทั้งกระบวนการหาข้อยุติโดยองค์กรของรัฐซึ่งมีหน่วยงานของรัฐที่เป็นกลไกในการระงับข้อพิพาท เช่น สำนักงานทรัพย์สินทางปัญญา สำนักงานเครื่องหมายการค้าภายใน และหน่วยงานลิขสิทธิ์ ด้านกระบวนการทางศาลให้ดำเนินคดีในศาลประชาชนชั้นกลาง (Intermediate People's Court) ได้ทันที

คำสำคัญ : สาธารณรัฐประชาชนจีน กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

---

* อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

บทนำ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

พรรคคอมมิวนิสต์เป็นพรรคการเมืองหลัก มีพรรคการเมืองและองค์กรการเมืองอื่นอีก ๑๗ องค์กร ซึ่งเรียกรวมว่าองค์กรฝ่ายประชาธิปไตยเป็นพรรคการเมืองเสริม

พรรคคอมมิวนิสต์จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ.๑๙๒๑ ปัจจุบันมีสมาชิกพรรคประมาณ ๖๔ ล้านคน ตั้งแต่มีพรรคคอมมิวนิสต์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ ๒ ครั้ง คือ ครั้งแรกในสมัยที่พรรคคอมมิวนิสต์เป็นพรรคปฏิวัติ ซึ่งได้ทำการปฏิวัติสำเร็จในปี ค.ศ.๑๙๔๙ มีผลทำให้ประชาชนจีนได้รับอิสรภาพจากระบบจักรวรรดิทุนนิยม การเปลี่ยนแปลงครั้งที่สองเกิดขึ้นใน ค.ศ.๑๙๗๘ ซึ่งเป็นยุคที่พรรคคอมมิวนิสต์เป็นพรรคบริหารประเทศ ได้มีการปฏิรูปเปิดเสรี ผลแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งที่สองนี้ กำลังถูกชาวโลกจับตามองแนวทางเศรษฐกิจตลาดของสังคมนิยมจีน จะมีผลลงเอยเช่นใด

ในด้านการบริหารการปกครองประเทศตามรัฐธรรมนูญนั้น สภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติ เป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุด มีอำนาจแต่งตั้งประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี ประธานกรรมาธิการ ทหารกลาง ศาลประชาชนสูงสุด และอัยการประชาชนสูงสุด*

ลักษณะทั่วไปของสาธารณรัฐประชาชนจีน

๑. มีพื้นที่ประมาณ ๙.๖ ล้านตารางกิโลเมตร

๒. มีประชากรมากกว่า ๑.๓ พันล้านคน

๓. ประกอบด้วยมณฑล ๓๒ มณฑล เขตปกครองตนเอง มหานคร และเขตบริหารพิเศษ (ฮ่องกง และมาเก๊า)

ลำดับสภาพบังคับใช้ของกฎหมาย

ก) ระดับประเทศ ได้แก่ กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายพื้นฐาน กฎหมายรัฐบัญญัติ (เช่น กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายแรงงาน กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น) กฎระเบียบบริหาร คำวินิจฉัยข้อกฎหมายของศาลประชาชนสูงสุด และสนธิสัญญาที่รัฐบาลจีนได้ทำไว้กับต่างประเทศ

---

* อาจารย์วิบูลย์ ตั้งกิตติภาภรณ์ อาจารย์สุรพัฒน์ เทียนส่งรัศมี,กระบวนการยุติธรรมของสาธารณรัฐประชาชนจีน, หนังสือวันรพี'๕๒, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สำนักพิมพ์ บริษัท ฐานบัณฑิต จำกัด

ข) ระดับท้องถิ่น ได้แก่ ระเบียบท้องถิ่น กฎระเบียบบริหารท้องถิ่น กฎระเบียบบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือกฎหมายเขตบริหารพิเศษที่อยู่ในระดับเดียวกัน หากเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะขัดหรือแย้งกับกฎหมายทั่วไป การตีความต้องถือว่ากฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะมีผลบังคับใช้ที่เหนือกว่า หากเป็นกฎหมายที่ออกมาภายหลังขัดหรือแย้งกับกฎหมายที่ออกมาก่อน การตีความต้องยึดถือว่ากฎหมายใหม่มีผลบังคับใช้เหนือกฎหมายเก่า

ระบบศาล

ศาลประชาชนชั้นต้น (Basic People's Courts)

กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลประชาชน กำหนดไว้ว่าศาลประชาชนชั้นต้นประกอบด้วยศาลประจำอำเภอ (ภายใต้การปกครองระดับมณฑล) ศาลประจำแคว้นปกครองตนเอง (ภายใต้การปกครองของตนเอง) และศาลประจำเขต (ภายใต้การปกครองของมหานคร) ศาลประชาชนชั้นต้น มีจำนวน ๓,๑๓๕ ศาล

ศาลประชาชนชั้นกลาง (Intermediate People's Courts)

ศาลประชาชนชั้นกลางประกอบด้วย ศาลประชาชนชั้นกลางที่จัดตั้งขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ของ มณฑล เขตปกครองตนเอง และมหานคร รวมทั้งศาลประชาชั้นกลางในเมืองที่ขึ้นต่อมณฑล แคว้นที่ขึ้นต่อเขตปกครองตนเอง และเขตที่ขึ้นต่อมหานคร มีจำนวน ๓๔๖ ศาล รวมถึงศาลชำนัญพิเศษ ได้แก่ ศาลทหาร ศาลป่าไม้ ศาลพาณิชย์นาวี ศาลการขนส่งทางรถไฟ

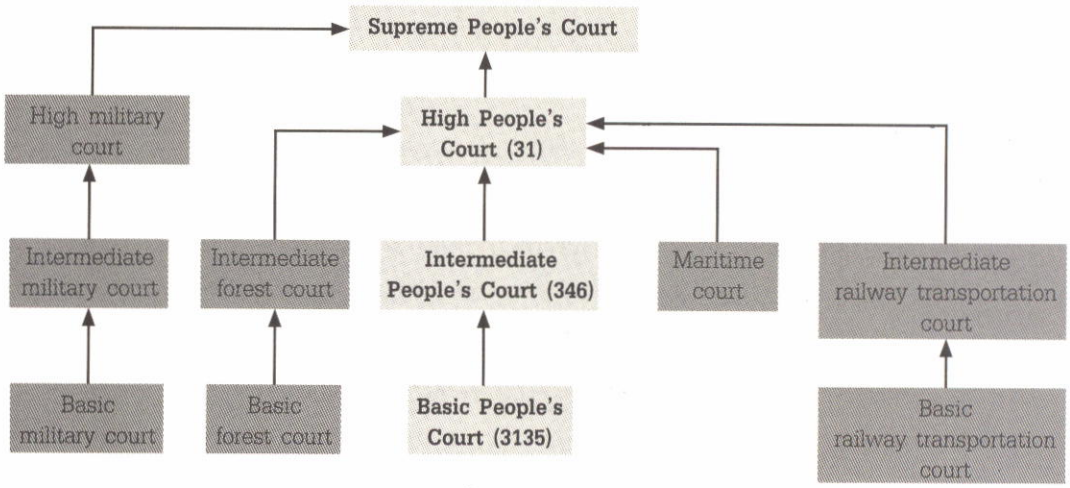
ศาลประชาชนชั้นสูง (High People's Courts)

กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลประชาชนกำหนดว่า ศาลประชาชนชั้นสูงที่ตั้งอยู่ในมณฑลเขตปกครองตนเองและมหานคร มีจำนวน ๓๑ ศาล

ศาลประชาชนสูงสุด (Supreme People's Court)

ตั้งอยู่ที่นครหลวงปักกิ่ง เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีสูงสุดของรัฐมีอยู่แห่งเดียวที่ปักกิ่ง มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีชั้นตัดสินเด็ดขาดตามกฎหมาย และกำกับดูแลการดำเนินงานของศาลประชาชนทุกชั้นในทุกท้องถิ่น ศาลประชาชนสูงสุดประกอบด้วย ประธานศาลสูงสุด ๑ คน รองประธานศาลสูงสุด หัวหน้าศาล รองหัวหน้าศาลและผู้พิพากษาอีกจำนวนหนึ่ง

Chinese court system

รูปภาพ ๑[๒]

ความรู้ด้านทรัพย์สินทางปัญญาของสาธารณรัฐประชาชนจีน

ภายหลังจากที่สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกใน WTO เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๐๐๑ ที่ประชุมรัฐมนตรี WTO ครั้งที่ ๔ ณ กรุงโดฮา ได้มีมติเห็นชอบให้จีนเข้าเป็นสมาชิก WTO และเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๐๐๑ สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ลงนามในสัตยาบันสารต่อพันธกรณีในการเป็นสมาชิกแล้ว ทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ตระหนัก และให้ความสำคัญด้านการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น และรวมถึงการค้าและการพัฒนาสินค้าให้มีความทัดเทียมกับต่างประเทศ ถึงแม้ว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีค่าแรงต่ำ หรือมีทำเลเหมาะสมที่จะตั้งโรงงานผลิตสินค้า แต่ก็ยังเป็นที่กังวลและความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบธุรกิจในต่างประเทศ ในการลอกเลียนแบบและปลอมแปลงสินค้า ซึ่งจะทำให้ภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสินค้าตกต่ำ จนทำให้แบรนด์ของสินค้ามีราคาต่ำลงไปด้วย

รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงได้มีแนวทางในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำผิดต่อสินค้าที่ละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิ ทั้งในด้านลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า ดังนี้

---

[๒] (Professor Zhu Lanye, Faculty of Law, ECUPL, lectured in Chinese Intellectual Property Law, NUS (IBL' s program))

ระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

(๑) กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา[๓]

(ก) กฎหมายแพ่งหลักทั่วไป (ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๑๙๘๕)

(ข) กฎหมายเครื่องหมายการค้า (ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ค.ศ.๑๙๘๓)

(ค) กฎหมายสิทธิบัตร (ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ค.ศ.๑๙๘๕)

(ง) กฎหมายลิขสิทธิ์ (ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ค.ศ.๑๙๙๑)

(จ) กฎหมายต่อต้านการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม(ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ค.ศ.๑๙๙๓)

(ฉ) กฎหมายคุณภาพของผลิตภัณฑ์ (ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ค.ศ.๑๙๙๓)

(ช) ข้อบังคับศุลกากรว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา
(ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ค.ศ.๑๙๙๕)

(ซ) ข้อกำหนดว่าด้วยการควบคุมและรับรองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลาย
(ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ค.ศ.๑๙๙๖)

(ฌ) กฎหมายอาญา (หมวดที่คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา)
(ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ค.ศ.๑๙๙๗)

(๒) สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เข้าทำข้อตกลงและเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา ดังนี้[๔]

(ก) สนธิสัญญากรุงปารีส (Paris Convention)

(ข) ข้อตกลงกรุงแมดดริดที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนเครื่องหมายระหว่างประเทศ
(Madrid Protocol)

(ค) สนธิสัญญากรุงเบอร์นเพื่อการคุ้มครองงานด้านวรรณกรรมและศิลปกรรม
(Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works)

(ง) สนธิสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร (Patent Co-operation Treaty)

(จ) ข้อตกลงว่าด้วยการค้าและบริการขององค์การการค้าโลก
(Trade Related aspects Intellectual Property rights -TRIPS)

---

[๓] http : //www.chineselawclinic.moc.go.th/

[๔] เรื่องเดียวกัน

การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

สิทธิบัตร (Patent)

กฎหมายสิทธิบัตรของสาธารณรัฐประชาชนจีน เริ่มประกาศบังคับใช้ในปี ค.ศ.๑๙๘๔ และมีการปรับปรุงแก้ไขสองครั้ง คือในปี ๑๙๙๒ ๒๐๐๐ และปี ๒๐๐๘ และมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๐๐๙ เป็นต้นมา

การคุ้มครองบัญญัติในกฎหมายสิทธิบัตร มาตรา ๒ ๕ และ ๒๕

๑. คุ้มครองผลิตภัณฑ์สิทธิบัตร และสิทธิบัตรการผลิต

๒. สิ่งประดิษฐ์ใหม่ (Novelty) สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย (Utilities Model) และคุ้มครองการออกแบบ ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (Industrial design)

กฎหมายสิทธิบัตรไม่คุ้มครองดังนี้

๑. สิ่งที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

๒. สิ่งที่ค้นพบทางวิทยาศาสตร์

๓. กฎ และระเบียบวิธีคิด

๔. วิธีการวิเคราะห์โรค

๕. สิ่งสังเคราะห์ที่ได้จากความหลากหลายของพืชและสัตว์ (แต่กระบวนการผลิตอาจได้รับความคุ้มครอง)

๖. วัตถุหรือสิ่งที่ได้จากการเปลี่ยนแปลงตัวสารปฏิกิริยานิวเคลียร์

๗. การออกแบบที่ใช้กับวัตถุบนผิวหน้าเรียบ โดยไม่สามารถแยกแยะความ แตกต่างได้อย่างชัดเจน

ระยะเวลาการคุ้มครอง

(เริ่มนับแต่ยื่นจดทะเบียน และมีผลบังคับใช้ในวันที่ประกาศรับรอง)

๑. สิทธิบัตรการประดิษฐ์ ๓๐ ปี

๒. ผลิตภัณฑ์อรรถประโยชน์ ๑๐ ปี

๓. การออกแบบผลิตภัณฑ์ ๑๐ ปี

การยื่นจดทะเบียน การตรวจสอบ และการรับรอง

๑. หลักการใครยื่นจดทะเบียนก่อนมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในสิ่งประดิษฐ์ หรือ ผลิตภัณฑ์ในชนิดนั้นดีกว่าบุคคลอื่น (first to file) ดังนั้นจะนำสิ่งประดิษฐ์ หรือ ผลิตภัณฑ์ชนิด เดียวกับที่ได้ยื่นจดทะเบียนไว้แล้วนั้น มายื่นขอจดทะเบียนซ้ำกันอีกไม่ได้

๒. สิทธิจดทะเบียนก่อน (Priority Right) ถ้าผู้ยื่นจดทะเบียนในต่างประเทศ ที่มีสัญชาติในประเทศสมาชิกในอนุสัญญาเดียวกัน หรือมีข้อตกลงทวิภาคีกับประเทศจีน ภายใน ๖ เดือน (การออกแบบผลิตภัณฑ์) หรือ ๑๒ เดือน (สิทธิบัตรการประดิษฐ์ หรือ สิ่งประดิษฐ์อรรถประโยชน์) หลังจากยื่นจดทะเบียนในต่างประเทศ จะได้สิทธิจดทะเบียนก่อน ต้องยื่นจดภายในประเทศ ภายใน ๑๒ เดือน หลังจากยื่นคำขอ และจะไม่มีการตรวจสอบขั้นตอนการประดิษฐ์ในขั้นสูง สำหรับผลิตภัณฑ์อรรถประโยชน์และการออกแบบผลิตภัณฑ์[๕]

กระบวนการจดทะเบียน

๑. ผู้ร้องยื่นคำร้องขอจดทะเบียน พร้อมทั้งส่งรูปภาพหรือภาพเขียนสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์

๒. เผยแพร่และตีพิมพ์การยื่นคำร้องขอ

๓. ตรวจสอบสิ่งประดิษฐ์ที่ยื่นคำร้องขอจดทะเบียน หรือภายใน ๓ ปีนับแต่วันที่ยื่นขอจดทะเบียน

๔. คำตัดสินรับรองหรือปฏิเสธการจดทะเบียน

๕. สามารถยื่นคำร้องให้ทบทวนการตรวจสอบต่อคณะกรรมการการตรวจสอบสิทธิบัตร (Re-examination Board) (PRB) ภายใน ๓ เดือนหลังจากปฏิเสธคำร้องขอจดทะเบียน

๖. สามารถยื่นคำร้องต่อศาลภายใน ๓ เดือนหลังจากการทบทวนของคณะกรรมการ ตรวจสอบสิทธิบัตร (PRB) ถ้าศาลมีคำสั่งยกคำร้องขอจดทะเบียน มีผลทำให้เหมือนไม่มีการร้องขอจดทะเบียนในสิ่งประดิษฐ์นั้นตั้งแต่เริ่มแรก

ผู้ทรงสิทธิในสิทธิบัตร

การใช้ประโยชน์ในสิทธิบัตร ผู้ทรงสิทธิในสิทธิบัตร สามารถทำ ใช้ประโยชน์ เสนอเพื่อขาย ขาย หรือนำเข้าผลิตภัณฑ์สิทธิบัตร หรือใช้สิทธิบัตรกระบวนการผลิต หรือนำเข้าผลิตภัณฑ์สิทธิบัตรจากกระบวนการผลิตโดยตรงจากผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ และห้ามบุคคลอื่นได้รับประโยชน์ในสิทธิบัตร จากผู้ไม่มีอำนาจอนุญาตให้ใช้

ข้อจำกัดสิทธิในสิทธิบัตร

การกระทำต่อไปนี้ไม่ถือว่าเป็นละเมิดสิทธิบัตร

๑. การสิ้นสุดสิทธิในสิทธิบัตร (Exhaustion of rights) (โดยการใช้ประโยชน์เสนอเพื่อขาย การขาย หรือนำเข้า สินค้าสิทธิบัตรทุกประเภทภายหลังจากที่มีการขายสิทธิให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรคนใหม่แล้ว)

๒. การเตรียมความพร้อมก่อนการจดทะเบียน (Right of preemption) โดยการใช้วัสดุ เอกสารหลักฐาน ในการเตรียมการเพื่อการก่อนยื่นคำร้องขอการจดทะเบียนสิทธิบัตร

---

[๕] รู้กฎหมายก่อนไปลงทุนในจีน, สำนักงานยุทธศาสตร์การพาณิชย์, สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, ๒๕๕๑, หน้า ๒๗๐

๓. การเดินทางผ่านชั่วคราว สำหรับคนต่างชาติที่ขออนุญาตเดินทางผ่านสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยมีข้อตกลงระหว่างประเทศหรือ มีผลประโยชน์เกื้อหนุนระหว่างกัน (reciprocical) ในการเคลื่อนย้าย วัสดุ เครื่องมือ เพื่อประโยชน์ในการติดตั้ง

๔. การค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการวัตถุประสงค์การทำวิจัยวิทยาศาสตร์ และการทดลองเท่านั้น

๕. การใช้ หรือนำเข้ายาที่ได้รับการจดสิทธิบัตร หรือเครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์ตามคำร้องขอของคณะกรรมการตรวจสอบ เพื่อประโยชน์ในการจดหาข้อมูล

การบังคับอนุญาตใช้สิทธิ (Compulsory License)

ภายใต้สถานการณ์ดังต่อไปนี้

๑. ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาดทางการค้า (Anti-monopoly) จะทำให้ไม่สามารถได้รับสิทธิบัตรภายใน ๓ หรือ ๔ ปี เพื่อจำกัด หรือลดความเสียหายในการกระทำต่อการผูกขาดการแข่งขันทางการค้า

๒. สภาวะฉุกเฉินของชาติ

๓. สุขภาพสาธารณะ

๔. การพัฒนาสิทธิบัตร

การละเมิดสิทธิบัตร (Infringement)

การลอกเลียนแบบโครงสร้าง การบรรยาย อธิบาย และ วิธีการประดิษฐ์ รวมถึงการกระทำใด ๆ ที่กระทำต่อผลิตภัณฑ์สิทธิบัตรโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิ

เครื่องหมายการค้า (Trademark)

กฎหมายเครื่องหมายการค้าเริ่มใช้บังคับฉบับแรกในปี ๑๙๘๒ และมีการแก้ไขปรับปรุงสองครั้งในปี ๑๙๙๓ และปี ๒๐๐๑ โดยฉบับล่าสุดมีผลใช้บังคับในวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๐๐๑

การคุ้มครองเครื่องหมายการค้า

๑. คุ้มครองทุกสิ่งที่สามารถจับต้องได้ รวมถึงภาพวาด ภาพเขียน ตัวอักษร ตัวเลข ภาพ ๓ มิติ (3D) สีหรือการรวมกันของรูปทรงต่าง ๆ โดยใช้เป็นเครื่องหมายของ สินค้า

๒. เครื่องหมายต้องมีลักษณะบ่งเฉพาะสำหรับเครื่องหมายจดทะเบียน

๓. เครื่องหมาย ๓ มิติอาจไม่ได้รับการจดทะเบียนหากมีลักษณะบ่งบอกถึงชนิด ของสินค้านั้น หรือบ่งบอกถึงสาระสำคัญของสินค้านั้น

ชนิดของเครื่องหมายการค้า

๑. เครื่องหมายการค้าใช้กับสินค้า (Trademark)

๒. เครื่องหมายบริการ (Service mark)

๓. เครื่องหมายร่วม (Collective mark) ที่บ่งบอกที่จดทะเบียนเป็นกลุ่ม องค์กร หรือธุรกิจ

๔. เครื่องหมายรับรอง (Certification mark) : เครื่องหมายที่จดทะเบียนเป็นองค์กรที่สามารถให้คำรับรองโดยบุคคล หรือ องค์กร เพื่อที่จะรับรองแหล่งผลิตสินค้า วัตถุดิบการผลิตคุณภาพ หรือการรับรองทรัพย์สินหรือบริการอื่น ๆ

เครื่องหมายการค้าที่ไม่อนุญาตให้จดทะเบียนหรือนำไปใช้กับสินค้าหรือบริการ

๑. เครื่องหมายที่เหมือน หรือคล้ายกับชื่อ ธง สัญลักษณ์ ธงทหาร ของสาธารณรัฐประชาชนจีน (PRC) หรือ ต่างประเทศ หรือ องค์กรระหว่างประเทศ

๒. เครื่องหมายที่แสดงถึง หรือคล้ายกับเครื่องหมาย หรือ ตราประทับ ของการรับรองของรัฐ

๓. เครื่องหมายที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายกาชาด

๔. เครื่องหมายที่แสดงถึงการแบ่งแยกเผ่าพันธุ์ หรือเชื้อชาติ

๕. เครื่องหมายที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

๖. ชื่อภูมิศาสตร์ภายในประเทศ หรือต่างประเทศ

๗. เครื่องหมายที่เหมือน หรือคล้ายกับเครื่องหมายที่ได้รับการจดทะเบียน และใช้กับสินค้า ที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน

ระยะเวลาการคุ้มครอง (Period of Protection)

๑๐ ปี นับจากวันที่ได้รับการจดทะเบียน และสามารถต่ออายุการคุ้มครองได้อีกครั้งละ ๑๐ ปี

การยื่นขอจดทะเบียน

๑. สามารถยื่นคำร้องขอจดทะเบียนได้โดยเสรี แต่มีข้อยกเว้นสำหรับผลิตภัณฑ์ยาที่ใช้ สำหรับมนุษย์ และยาสูบ

๒. ใช้หลักเกณฑ์ยื่นจดก่อนมีสิทธิก่อน (First to file)

๓. จดทะเบียนตรงตามการแบ่งแยกลักษณะประเภทของสินค้า ตามข้อตกลงสากล

๔. การยื่นคำร้องขอ - การตรวจสอบ - การตีพิมพ์เผยแพร่ - การยื่นคำคัดค้าน - การถูกเพิกถอน หรือการได้รับจดทะเบียน - ยื่นคำร้องต่อศาล

สิทธิของผู้ทรงสิทธิในเครื่องหมายการค้า

๑. ผู้ทรงสิทธิมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้เครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าหรือบริการที่ได้รับการจดทะเบียน

๒. อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนได้

๓. ห้ามบุคคลอื่นจากการใช้เครื่องหมายการค้าที่เหมือน หรือคล้าย สำหรับใช้ในสินค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับสินค้าหรือบริการนั้น

เครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลาย

เงื่อนไขในการพิจารณาเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลาย

- ชื่อเสียงของเครื่องหมายการค้าในสาธารณชนที่เกี่ยวข้อง
- ระยะเวลาและความต่อเนื่องในการใช้เครื่องหมาย
- ความถี่ในการโฆษณา ครอบคลุมทุกพื้นที่ของสื่อทุกประเภท
- มีการบันทึกการคุ้มครองเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายนั้น
- เงื่อนไขอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับชื่อเสียงของเครื่องหมายนั้น

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications)

หมายถึง การใช้สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นที่บ่งบอก แสดงถึงแหล่งกำเนิดของสินค้าโดยแสดงถึงคุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะอื่นที่แสดงถึงธรรมชาติ และวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น

การคุ้มครองจะคุ้มครองสินค้าที่มาจากแหล่งกำเนิดของสินค้านั้น และเพื่อป้องกันการเข้าใจผิดหรือหลงผิดในแหล่งกำเนิดสินค้า กฎหมายจึงห้ามนำชื่อสถานที่ ที่บ่งบอกถึงแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้ามาจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าของตนเอง แต่ผู้ผลิตสินค้าในท้องถิ่นนั้นสามารถนำมาใช้ประกอบกับสินค้าหรือเครื่องหมายการค้าของตนเองได้ สำหรับไวน์ และเครื่องดื่มต่าง ๆ จะได้รับความคุ้มครองมากกว่าสินค้าประเภทอื่น ๆ

ระบบการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจีน เป็นระบบการคุ้มครองในแนวขนาน (Parallel systems) ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือระหว่าง ๒ องค์กร คือ องค์การตรวจสอบเครื่องหมายการค้าสำหรับอุตสาหกรรมและการค้า เพื่อทำการการตรวจสอบและจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (SAIC) กับกรมควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยในสินค้า (AQSIQ) ซึ่งทั้งสองหน่วยงานจะร่วมมือกันทำการจดทะเบียนและควบคุมคุณภาพของสินค้า เพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพ และทำให้สถานที่บ่งถึงภูมิศาสตร์นั้นมีชื่อเสียงตามสินค้านั้นด้วย

- จดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นเครื่องหมายร่วมหรือเครื่องหมายรับรองโดยจดทะเบียนผ่าน Trademark Office under the State Administration for Industry and Commerce (SAIC)[๖]

- และเครื่องหมายที่ต้องควบคุมพิเศษโดย กรมควบคุมคุณภาพและความปลอดภัย ในสินค้า China State Administration for Quality Supervision, Inspection and Quarantine(AQSIQ)

ลิขสิทธิ์ (Copyright)

กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกได้ตราขึ้นในเดือนกันยายน ๑๙๙๐ และเริ่มมีผลใช้บังคับวันที่ ๑ มิถุนายน ๑๙๙๑ และได้มีการปรับปรุงแก้ไขในปี ๒๐๐๑ และปี ๒๐๑๐ โดยฉบับปัจจุบันมีผลใช้บังคับในวันที่ ๑ เมษายน ๒๐๑๐ เป็นต้นมา

ระบบการคุ้มครองลิขสิทธิ์

- กฎหมายให้ความคุ้มครองทันทีหลังจากที่สร้างสรรค์งานนั้น โดยไม่จำต้องจดทะเบียน (Automatic Protection) โดยไม่ต้องคำนึงว่างานนั้นจะได้ตีพิมพ์หรือเผยแพร่ต่อสาธารณะซึ่งงานสร้างสรรค์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์

- วรรณกรรม (ไม่ต้องพิจารณาถึงเค้าโครง)
- ปาฐกถา
- การแสดงศิลปกรรม ดนตรีกรรม ละคร อู่ยี่ (quyi) (การแสดงของจีนประเภทหนึ่ง)
- จิตรกรรม ประติมากรรม

---

[๖] (Professor Zhu Lanye, Faculty of Law, ECUPL, lectured in Chinese Intellectual Property Law, NUS (IBL' s program)

- ภาพถ่าย
- งานภาพยนตร์ ลำดับเสียงลำดับภาพ
- ภาพวาด แผนที่ หรือโครงร่างวัตถุ
- โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และงานอื่นที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง

งานสร้างสรรค์ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์จีน

- กฎหมาย ข้อบังคับ คำสั่ง คำตัดสินจากหน่วยงานของรัฐ หรือตัวแทน คำตัดสินคำพิพากษาจากศาลยุติธรรมและรวมถึงคำแปล
- ข่าว หรือเหตุการณ์ประจำวัน
- ปฏิทิน ตารางตัวเลข หรือสูตรที่ใช้กันโดยแพร่หลายทั่วไป

ข้อจำกัดการใช้สิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์

การใช้สิทธิโดยสุจริต (Fair Use) ใช้ในการตีพิมพ์และเผยแพร่ต่อสาธารณชน โดยไม่ต้องขออนุญาตจากผู้ทรงสิทธิ์ในงานอันมีลิขสิทธิ์

๑. การศึกษาด้วยตนเอง การค้นคว้า

๒. การกล่าวอ้างหรืออ้างถึงเพื่อวัตถุประสงค์ในการแนะนำหรือพรรณนา

๓. ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้การสรุปผลการรายงานทางสื่อ

๔. การตีพิมพ์หรือเผยแพร่ซ้ำ โดยสถานการณ์การเมืองปัจจุบัน หรือศาสนา เว้นแต่จะไม่ได้รับความยินยอมจากผู้สร้างสรรค์ในการทำซ้ำ

๕. การตีพิมพ์หรือเผยแพร่ซ้ำในการปาฐกถาหรือปราศรัยในที่สาธารณะ

๖. แปลหรือทำซ้ำบางส่วนในงานที่ใช้ในการเรียนการสอน หรืองานวิจัย

๗. ใช้สำหรับหน่วยงานของรัฐในการให้เหตุผลทางธุรกิจ

๘. ทำซ้ำโดยห้องสมุด หรือพิพิธภัณฑ์เพื่อการรักษาและรวบรวม

๙. การแสดงสดโดยไม่เสียค่าเข้าชม

๑๐. การวาด การถ่ายภาพ การบันทึกวีดีโอในที่สาธารณะ

๑๑. งานที่หมดอายุการคุ้มครองจะเป็นสาธารณสมบัติ

วิธีการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ของชนต่างชาติในประเทศจีน

๑. ถ้าชนต่างชาติมีสัญชาติในประเทศที่เป็นสมาชิกในอนุสัญญาเบิร์น (Berne Convention) หรือ World Trade Organization (WTO) จะได้รับความคุ้มครองทันทีโดยไม่มีเงื่อนไข

๒. ถ้าชนต่างชาติไม่มีสัญชาติในประเทศที่เป็นสมาชิกในอนุสัญญาดังกล่าว ต้องมีเงื่อนไขที่จะได้รับความคุ้มครอง ดังนี้

- มีภูมิลำเนาในสาธารณรัฐประชาชนจีนขณะที่สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์
- ประกอบธุรกิจในสาธารณรัฐประชาชนจีน
- ตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในสาธารณรัฐประชาชนจีน หรือในประเทศที่เป็นสมาชิกในอนุสัญญาระหว่างประเทศที่สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นสมาชิกอยู่ หรือภายใน ๓๐ วัน หลังจากตีพิมพ์เผยแพร่ในประเทศสมาชิก หรือไม่เป็นสมาชิก

๓. สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ทำสัญญาทวิภาคี (Bilateral agreement) ไว้กับประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิก

๔. สาธารณรัฐประชาชนจีนทำสัญญาต่างตอบแทน (reciprocical) ไว้กับประเทศที่ไม่เป็นสมาชิก

ระยะเวลาการให้ความคุ้มครอง

คุ้มครองถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม หลังจากผู้สร้างสรรค์เสียชีวิต ๕๐ ปี หรือ ๓๑ ธันวาคม หลังจากได้ตีพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณะชนครั้งแรก ๕๐ ปี แต่ไม่นับ ๕๐ ปีภายหลังจากสร้างสรรค์งานนั้นเสร็จ

การละเมิดลิขสิทธิ์ (Infringement)

ผลของการกระทำสามารถแยกได้เป็น ๒ ประเภท

๑. การละเมิดลิขสิทธิ์เป็นผลให้ต้องรับผิดในทางแพ่ง

- ตีพิมพ์และเผยแพร่งานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาต
- ตีพิมพ์และเผยแพร่งานที่มีลิขสิทธิ์ร่วม โดยเจ้าของคนเดียว
- ตีพิมพ์และเผยแพร่หนังสือ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้มีสิทธิเผยแพร่ และตีพิมพ์แต่เพียงผู้เดียว
- แก้ไขดัดแปลงในงานของผู้อื่น
- คัดลอกงานของผู้อื่น
- แสดงงาน หรืองานภาพยนตร์ โดยไม่ได้รับอนุญาต
- ใช้ประโยชน์งานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่น โดยปราศจากการจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสม
- ให้เช่างานภาพยนตร์ หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยไม่ได้รับอนุญาต
- การใช้ประโยชน์จากการออกแบบหนังสือ สิ่งพิมพ์ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ผลิตหนังสือหรือสิ่งพิมพ์
- ส่งสัญญาณหรือบันทึกการแสดงโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้แสดง
- การกระทำที่อาจเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น

๒. การละเมิดลิขสิทธิ์ที่ต้องรับผิดในทางอาญา และต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง

- ผลิตหรือขายงานปลอมแปลง หรือเลียนแบบงานของผู้อื่น
- การทำซ้ำและเผยแพร่ภาพและเสียง การบันทึกการแสดงผ่านทางอินเตอร์เน็ต โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้แสดง
- การทำซ้ำและเผยแพร่ภาพและเสียง จากการบันทึกภาพและเสียงผ่าน ทางอินเตอร์เน็ต โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ผลิต
- การเผยแพร่ซ้ำ หรือการทำซ้ำ หรือส่งสัญญาณซ้ำ ผ่านทางอินเตอร์เน็ต โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ผลิต

การดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญา

การดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญา สามารถแบ่งได้ออกเป็น ๓ ทาง

๑. กระบวนการเจรจาต่อรองระหว่างคู่กรณี

๒. กระบวนการหาข้อยุติโดยองค์กรของรัฐ โดยมีหน่วยงานของรัฐที่เป็นกลไกในการระงับข้อพิพาท เช่น สำนักงานทรัพย์สินทางปัญญา สำนักงานเครื่องหมายการค้าภายในประเทศ และหน่วยงานลิขสิทธิ์ ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีลักษณะการป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น การตรวจสอบตลาดสินค้า การสืบสวนสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อหน่วยงานของรัฐตรวจพบสินค้าละเมิดสิทธิ จะมีมาตรการที่จะทำการเยียวยาผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เช่น การสั่งให้หยุดจำหน่าย หรือผลิตสินค้าที่ละเมิดนั้น หรือ สั่งลงโทษให้ชดใช้ค่าเสียหายเป็นจำนวน ๓ เท่าของรายได้ที่เกิดจากการขายสินค้านั้น หรือปรับเป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ หยวน (สำหรับกรณีละเมิดเครื่องหมายการค้า และลิขสิทธิ์) รวมถึงสิทธิในการยึดหรือทำลายสินค้า เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตสินค้าด้วย

๓. การระงับข้อพิพาทด้วยกระบวนการทางศาล โดยดำเนินคดีในศาลประชาชนชั้นกลาง (intermediate people's court) ที่ได้รับการรับรองจากศาลประชาชนชั้นสูงในการพิจารณาคดีสิทธิบัตร โดยจะมีศาลที่เมือง ชิงเตา (Qingdao) นิงโป (Ningbo) ซือโซว(Suzhou) เว่ยเฟง (Weifang) เจิงเซน (Jingdezhen) ฮูลูเป่า (Huludao) และจินหัว (Jinhua)

ส่วนคดีพิพาทในเครื่องหมายการค้า พิจารณาในศาลประชาชนชั้นกลาง (intermediate people's court) โดยศาลประชาชนสูงสุดให้เขตอำนาจศาลในการพิจารณา คือ ศาลปักกิ่ง หมายเลข ๒ (Beijing No.2) คดีพิพาทในลิขสิทธิ์ พิจารณาในศาลประชาชนชั้นกลาง

โทษและความรับผิดในทางอาญา (Criminal Liabilities)

โทษทางอาญา

มาตรา ๒๑๓-๒๒๐ กฎหมายอาญา มีโทษกักขังหรือจำคุกตั้งแต่ ๓ ปีขึ้นไปในสิทธิบัตร หรือ ๗ ปีขึ้นไป ในเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

ลักษณะการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

เครื่องหมายการค้า

- ใช้เครื่องหมายในการประกอบธุรกิจ ไม่ต่ำกว่า ๕๐,๐๐๐ หยวน หรือไม่ต่ำกว่า ๓๐,๐๐๐ หยวน จากรายได้จากการประกอบธุรกิจ
- ใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าปลอมแปลง ๒ ประเภทหรือมากกว่านั้นกับธุรกิจมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า ๓๐,๐๐๐ หยวน หรือไม่ต่ำกว่า ๒๐,๐๐๐ หยวนจากรายได้ทั้งหมด
- ขายสินค้าที่ละเมิดเครื่องหมายการค้า ไม่ต่ำกว่า ๕๐,๐๐๐ หยวนจากรายได้ทั้งหมด
- เลียนแบบเครื่องหมายการค้า ไม่ต่ำกว่า ๒๐,๐๐๐ ชิ้น หรือใช้ประกอบธุรกิจที่มีมูลค่าไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ หยวน หรือมีรายรับจากการขายสินค้าไม่น้อยกว่า ๓๐,๐๐๐ หยวน

ลิขสิทธิ์

- ทำซ้ำ หรือการกระทำอื่น ๆ ที่มีรายได้ไม่น้อยกว่า ๓๐,๐๐๐ หยวน หรือ ไม่น้อยกว่า ๕๐๐ ชิ้น ในสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์
- ขายสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ และมีรายรับไม่ต่ำกว่า ๑๐๐,๐๐๐ หยวน

สิทธิบัตร

- ใช้ประกอบธุรกิจที่มีรายรับเกินกว่า ๒๐๐,๐๐๐ หยวน หรือมีรายรับไม่ต่ำกว่า ๑๐๐,๐๐๐ หยวน
- ละเมิดสิทธิบัตรตั้งแต่ ๒ สิทธิบัตรขึ้นไป และมีรายได้จากการประกอบธุรกิจไม่ต่ำกว่า ๑๐๐,๐๐๐ หยวน หรือมีรายรับไม่ต่ำกว่า ๕๐,๐๐๐ หยวน

สรุปและข้อเสนอแนะ

กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา สาธารณรัฐประชาชนจีนมีความเป็นสากลมากขึ้นและมีการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อตกลงต่าง ๆ ได้ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งการเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาหรือข้อตกลงทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศ แล้วนำมาปรับใช้หรือออกกฎหมายบังคับภายใน

ประเทศ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐก็สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบ ป้องกัน และปราบปรามได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเมื่อมีคดีพิพาทเกิดขึ้นหน่วยงานของรัฐก็สามารถดำเนินคดีระงับข้อพิพาทได้อย่างรวดเร็ว แต่เมื่อพิจารณาโทษที่จะลงโทษแก่ผู้ละเมิดกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาบทลงโทษยังคงสถานเบา ทำให้ผู้กระทำละเมิดนั้นไม่เกรงกลัว และภายหลังพ้นโทษ หรือเสียค่าปรับก็จะกลับมากระทำผิดอีก ซึ่งทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนยังคงเป็นประเทศที่ได้รับการจับตามองทั้งจากนักลงทุน ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายจากต่างประเทศ ว่าจะมีมาตรการและบทลงโทษที่รุนแรงต่อผู้ละเมิดกฎหมายทรัพย์สินปัญญา ซึ่งในอนาคตจะปราบปรามผู้กระทำผิดไม่ให้กระทำผิดอีก และจะสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนต่อสินค้าและผลิตภัณฑ์จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญามากที่สุด

บรรณานุกรม

หนังสือ

กระบวนการยุติธรรมของสาธารณรัฐประชาชนจีน, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว เฉลิมพระเกียรติ, หนังสือวันรพี'๕๒, สำนักพิมพ์ บริษัท ฐานบัณฑิต จำกัด

รู้กฎหมายก่อนไปลงทุนในจีน, สำนักงานยุทธศาสตร์การพาณิชย์ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, ๒๕๕๑

สิทธิกร นิพภยะ, บรรณาธิการ.(๒๕๔๘). ระบบทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ FTAS : รายงานการบรรยายทางวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เว็บไซต์

http : //www.chineselawclinic.moc.go.th/

http : //www.chinacourt.org/wk/

http : //www.chinaiprlaw.cn/

lhttp : //www.wipo.int

http : //www.wto.org